

राज्यातील शेतकऱ्यांचे देशाबाहेर अभ्यास दौरे
ही १००% राज्य योजना सन २०११-१२ मध्ये
राबविण्यास मान्यता देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक शेविदौ ४२११/प्र.क्र.१६८/३-अ
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक: ३१ मार्च, २०१२

- संदर्भ-** शासन निर्णय, कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग क्रमांक
- १) शेविदौ-४२०७/प्र.क्र.१४५/३-अ, दिनांक ६ जून, २००७
  - २) शासन निर्णय क्रमांक शेविदौ-४२११/प्र.क्र.३८/का.३ अ, दिनांक ९ मार्च, २०११
  - ३) कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक जा.क्र.कृआ/वि.प्र.५/शेविअदौ/प्र.क्र.१२/४४५/२०११,
दि.८ जून, २०११.
  - ४) कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक जा.क्र.कृआ/वि.प्र.५/शेविअदौ/प्र.क्र.१२/४४६/२०११,
दि.११ जुलै, २०११.
  - ५) शासन निर्णय क्रमांक शेविदौ-४२११/प्र.क्र.१६८/का.३ अ, दिनांक २९ जुलै, २०११
  - ६) शासन निर्णय क्रमांक शेविदौ-४२११/प्र.क्र.१६८/का.३ अ, दिनांक: १८ ऑगस्ट, २०११
  - ७) कृषि व पशु विभागाचे जापन क्रमांक सुअंप-२०१२/(प्र.क्र.५१/१२) २ अ, दिनांक २८ मार्च, २०१२

प्रस्तावना:-

राज्यातील शेतकऱ्यांचे केवळ उत्पादन व उत्पादकता वाढविणे हे ध्येय यापुढे न रहाता उत्पादित होणाऱ्या शेती मालाला चांगला दर्जा देऊन चांगला भाव मिळण्यासाठी नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर शेतकऱ्यांनी त्यांच्या उत्पादनाकरिता करणे अत्यंत गरजेचे झाले आहे. शेतीशी निगडित घटकांबाबत जगात वेळोवेळी होत असलेले बदल, विकसित होत असलेले तंत्रज्ञान हे शेतकऱ्यांपर्यंत त्यांच्या गरजेनुसार योग्यवेळी पोहोचविणे आणि त्यासाठी आवश्यक सहाय्य व सोयी सुविधा पुरविणे निकडीचे आहे. कृषि विस्तार कार्यक्रमाद्वारे शेतकऱ्यांना आधुनिक तंत्रज्ञानाची माहिती देण्याकरिता करावयाच्या विविध उपाय योजनांसाठी कृषि विभागाकडून विविधांगी प्रयत्न करण्यात येत आहेत. याकरिता "राज्यातील शेतकऱ्यांचे देशाबाहेर अभ्यास दौरे" आयोजित करणे ही योजना सन २००४-०५ पासून सुरु आहे. या योजनेचे उद्दिष्ट सफल होण्याच्या दृष्टिकोनातून संदर्भाधीन दिनांक ६ जून, २००७ च्या शासन निर्णयान्वये दिलेले मापदंड त्याचप्रमाणे संदर्भाधीन दिनांक ९ मार्च, २०११ च्या पूरकपत्रान्वये सुधारीत केलेल्या अनुदानानुसार ही योजना सन २०११-१२ मध्ये राबविण्यास संदर्भाधीन क्रमांक ४ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली असून संदर्भाधीन क्रमांक ६ अन्वये या योजनेकरिता रु.३७.५० लक्ष निधी उपलब्ध करण्यात आला आहे. आता नियोजन व वित्त विभागाच्या आणि संदर्भाधीन क्रमांक ७ अन्वये दिलेल्या मंजूर तरतुदीच्या मान्यतेच्या अधिन राहून या योजनेस वित्तीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

विविध देशांनी विकसित केलेले शेती विषयक तंत्रज्ञान व अनुषंगिक बाबी यांची माहिती त्या-त्या देशातील शेतकऱ्यांशी प्रत्यक्ष चर्चा करून, तसेच क्षेत्रिय भेटी, संबंधित संस्थांना भेटी इत्यादी द्वारे शेतकऱ्यांचे ज्ञान आणि क्षमता उंचावण्याकरिता राज्यातील शेतकऱ्यांचे देशाबाहेर अभ्यास दौरे आयोजित करणे ही योजना सन २०११-१२ मध्ये राज्यात राबविण्यास विभाग स्तरावर / आयुक्तालय स्तरावर गठीत केलेल्या समितीच्या निर्णयांच्या अधिन राहून संदर्भाधीन क्रमांक ७ अन्वये दिलेल्या मंजूर तरतुदीच्या रु.५.०० लाखाच्या (रु.पाच लाख मात्र) च्या कार्यक्रमास शासनाची वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच सदरहू अनुदान महाराष्ट्र राज्य छोट्या शेतकऱ्यांचा कृषि व्यापार संघ पुणे यांचे अधिनस्त ठेवण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. कृषि विषयक कामगिरीकरिता शासकीय पुरस्कार मिळालेल्या राज्यातील शेतकऱ्यांना प्राधान्य देण्यात यावे. त्याशिवाय अन्य शेतकऱ्यांनाही योजनेत सहभागी करावे. विविध प्रगत देशातील विकसित आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाची माहिती होण्याकरिता तसेच शेतमालाची निर्यात / कृषि मालाचे पणन व बाजारपेठेतील मागणी कृषि माल प्रक्रिया याबरोबरच त्या देशांमध्ये उपयोगात येत असलेले अद्ययावत तंत्र आणि तंत्रज्ञान अवगत करून त्यांचा वापर राज्यातील शेतकऱ्यांनी त्यांच्या शेतावर / शेतीमध्ये करण्यासाठी सहाय्य करणे हे राज्यातील शेतकऱ्यांचे देशाबाहेर अभ्यास दौरे या योजनेचे प्रमुख उद्दिष्ट राहिल. संदर्भाधिन दिनांक १ मार्च, २०११ च्या पूरकपत्रान्वये सुधारीत केलेल्या अनुदानानुसार रु.५.०० लाखाच्या (रु.पाच लाख मात्र) " विदेश दौऱ्याकरिता करण्यात येणारा दौरा खर्च अनुदान हे प्रती शेतकरी एकूण खर्चाच्या ५०% अथवा रु.१.०० लक्ष (रु.एक लाख मात्र) यातील जे कमी असेल त्या मर्यादेत देय राहिल. "

३. राज्यातील शेतकऱ्यांचे देशाबाहेर अभ्यास दौरे या योजनेच्या अंमलबजावणीकरिता मार्गदर्शक सूचना, नियम, निकष आणि अटी कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या मान्यतेने निर्गमित कराव्यात. योजना अंमलबजावणी संदर्भात योग्य ती कार्यवाही करण्यास आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. या योजनेवरील खर्च करण्यास व त्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यास संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

मागणी क्रमांक डी-३

२४०१-पीक संवर्धन,

१०९ विस्तार व प्रशिक्षण, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (राज्य योजना)

१०९ (०१)(३९) शेतकऱ्यांचे देशाबाहेरील अभ्यास दौरे

३३-अर्थसहाय्य (२४०१ ४३६५)

४. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र १५९/१२/व्यय-१, दि.३१/०३/२०१२ अन्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार प्रधान सचिव (कृषि) यांच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

५. सदरचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात येत असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१२०३३११४५४०९३९००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

दीक्षा
(वीणा राऊत)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन,

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग.

प्रति,

आयुक्त, कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, पुणे (५ जादा प्रतीसह)
सर्व संचालक / सर्व सहसंचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे,
सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,
सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
सर्व जिल्ह्यांचे कोषागार अधिकारी,
महालेखाकार (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई/ महाराष्ट्र-२, नागपूर,
सर्व विधान मंडळ सदस्य, महाराष्ट्र विधान मंडळ,
मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव / मा.राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव,
वित्त विभाग (व्यय-१ / अर्थसंकल्प-१२), मंत्रालय, मुंबई-३२,
नियोजन विभाग (कार्यासन १४३१), मंत्रालय, मुंबई-३२,
कार्यासन २-अ, कृषि व पशु विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
निवड नस्ती.